

Hafız Hamdi Bey (Dumrul) (1879-1947)

Hafız Hamdi, 1879'da Ayvacık'ta doğdu. Annesi Hanife Hanım, Babası ise Hacı Hüseyin Bey'di. İlk ve orta öğrenimi tamamladıktan sonra Fatih Tophane Medresesi'nden mezun oldu. Evli ve bir çocuk babası olan Hamdi Bey'in herhangi bir ilmi rütbesi yoktu ve ticaretle uğraşmaktaydı.

Hamdi Bey Milli Mücadele sırasında Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Ayvacık, Ezine ve Bayramiç şubelerinin kurulmasında görev aldı. 1920 yılında milletvekili seçilip Ankara'ya gittiğinde bütün mal varlığını kardeşine bıraktı. Yunanlıların memleketini işgal etmeleri üzerine kardeşi de Yunanlıların yaptığı zulüm ve baskılara dayanamayıp Ankara'ya gitmek üzere yola çıktı. Fakat kardeşi yolda, bölgede zararlı faaliyetlerde bulunan Anzavur'un adamları tarafından katledildi. Hamdi Bey kardeşini kaybettiği gibi tüm mal varlığını da yitirdi.

Hafız Hamdi Bey, 4 Temmuz 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel kuruluna "*Orduya Dua ve Yardım Teklifi*"nde bulundu.

TBMM açıldıktan dört ay yirmi yedi gün sonra İstanbul Hükümeti'nin Sevr Anlaşması'nı kabul etmesi üzerine Hamdi Bey, 14 Ağustos 1920 tarihinde, İstanbul Hükümeti tarafından imza edilen Sevr Anlaşması'nın Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmeyeceğinin Türk milletine ve İslâm âlemine bir beyanname ile duyurulmasını önerdi.

Hafız Hamdi Bey, 5 Ağustos 1921 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'ya "*Başkomutanlık*" yetkisi veren kanuna "*Evet*" oyu verdi.

Hafız Hamdi Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 11 Haziran 1922 günü 1922 yılı Emniyet Umum Müdürlüğü bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada polislerin başarılı çalışmalarını "*Bendeniz Isparta'da İstiklâl Mahkemesinde bulunuyordum. Polisler, Adana'da İslâmları katliam eden Ermenileri Isparta, Antalya'da yakalamışlar ve mahkememize tevdi etmişlerdir*" diye dile getirdi.

Hafız Hamdi Bey, 11 Haziran 1922 tarihinde El Cezire Komutanı Nihat Paşa'nın kendisine verilen yetkileri ne şekilde kullandığı konusunda Meclis'te yapılan müzakereler sırasında kısa bir konuşma yaparak Nihat Paşa'nın bu yetkilerinin kendisine mi ait olduğu yoksa Hükümet tarafından mı verilen emirle yerine getirdiğini sordu. Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa bu yetkilerin Nihat Paşa'nın kendisine ait olduğu ve hükümet tarafından bir talimat verilmediğini bildirdi.

Hafız Hamdi Bey, 17 Haziran 1922 tarihinde meccanen kereste kesilmesine izin verilmesi konusunda yapılan

görüşmeler sırasında yaptığı konuşmada; demiryolu şirketinin hükümetin malı olmadığı için hükümetin bu şirketin çalışanlarının maaşlarının % 20'sini kesmesinin doğru olmadığını ifade etti.

Hafız Hamdi Bey, 19 Haziran 1922 tarihinde 1922 yılı Posta ve Telgraf Umum Genel Müdürlüğü bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada teşkilatta iki tür müfettiş çalıştığı ve bu müfettişlerden muamelat müfettişlerinin maaşlarının 4 bin kuruş (40 lira), fen müfettişlerinin maaşlarının ise 3 bin kuruş (30 lira) olduğunu belirterek fen müfettişlerinin maaşlarının da 4 bin kuruşa çıkarılmasını istedi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 19 Temmuz 1922 tarihinde yaptığı gizli oturumda Milli Müdafaa Vekâleti'nin bütçesi görüşülürken Hafız Hamdi Bey, Milli Müdafaa Vekili Kazım Paşa'ya "*Memalik-i Meşgule Tetkik Efrat Komisyonu*" olarak bütçede yer alan komisyonun ne olduğunu ve bunun görevini asker alma şubeleri yapmıyor mu şeklinde bir soru sordu. Bu soruya cevaben Kazım Paşa, yeni usulde bir muhasebe sistemine geçildiğini, daha önce tabur kasalarının bulunduğunu ancak ordu teşkilatında yapılan değişiklik sebebiyle bunun tümenlere geçtiğini ve tabur kasalarının kaldırıldığını, yaşanan birçok savaş sonrasında ortaya çıkan sorunların giderilmesi için böyle bir yapılmaya gidildiğini açıkladı.

6 Eylül 1922 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Başaralı Mustafa Efendi'nin affı hakkında kanun görüşülürken Hafız Hamdi Bey, sözkonusu kişinin kimlerle görüştüğünü sordu ve onların Kurtuluş Savaşı'na taraftar olup olmadıklarını anlamaya çalıştı. Konuyla ilgili yapılan görüşmelerde Konya eşrafından Başaralı Mustafa Efendi'nin Ankara Hükümeti'ne baştan itibaren yardımcı olduğu ve rüşvet almaktan dolayı kendisine Konya İstiklal Mahkemesi tarafından verilen üç yıllık kürek mahkûmiyetinin doğru olmadığı anlaşıldı. Uzun görüşmelerden sonra sözkonusu mahkûmiyet kararının kaldırılması kabul edildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde birinci dönem milletvekillerinin gelecekte beklenenleri üzerine yapılan ankete katılan Hafız Ahmet Hamdi Bey, 26 Haziran 1922 tarihinde "*Bilimlerin ve eğitimin yaygınlaştırılmasıyla endüstri ve ekonomimizin gelişmesine bağlıdır. Ulusal savaşımız ancak böyle verimli olabilir*" şeklinde cevap vererek Türkiye'nin kurtuluşunun bilim ve eğitimin yaygınlaştırılmasında olduğuna vurgu yapmıştır.

TBMM, Biga milletvekili Hafız Hamdi Bey'i Milli Mücadele sırada yaptığı hizmetlerden dolayı 1734 numaralı "*Kırmızı-Yeşil*" şeritli [İstiklal Madalyası](#) ile ödüllendirdi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1 Nisan 1923 tarihinde seçimlerin yenilenmesi kararını aldı. Mustafa Kemal de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı olarak 8 Nisan'da bir seçim bildirisi yayımladı.

Seçim kararı alınması üzerine Çanakkale'de de hareketli günler yaşandı. Çanakkale merkezi hala İtilaf devletlerinin işgali altında bulunuyordu. Lozan Konferansı görüşmelerinin ikinci evresi 23 Nisan'da başlamıştı. Böyle bir ortamda ilk kez Çanakkale'de 23 Nisan Bayramı kutlanıyordu. Halk heyecanlıydı. Çanakkale aa-i Hukuk Cemiyeti kurulalı çok az bir vakit olmuştu. Bu heyecan içerisinde Çanakkale Maarif Müdürü Muzaffer Nami Bey, Çanakkale Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına bir konuşma yaparak halkı Mustafa Kemal önderliğinde ve Müdafaa-i Hukuk etrafında kenetlenmeye çağırırdı.

Çanakkale'de 1923 seçimleri Haziran-Temmuz aylarında yapıldı ve yaklaşık bir ay sürdü. Mustafa Kemal, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı olarak Çanakkale'den milletvekili adayı olarak Samih Rifat Bey, Mehmet Şükrü Bey, Ezineli Mehmet (Dinç) Bey'i gösterdi. Ancak Mustafa Kemal'e ulaşan bir şikâyette belirlenen milletvekili adaylarından birinin isminin değiştirildiği belirtilince Mustafa Kemal Çanakkale Mutasarrıflığına bir tamim göndererek

onları sert bir şekilde uyardı.

Çanakkale'deki seçimlerde ikinci seçmenlerden oy alan altı aday; Samih Rifat Bey, Mehmet Şükrü Bey, Ezineli Mehmet (Dinç) Bey, Hamdi Hamit Bey, Hafız Hamdi Efendi ve Kaymakam Osman Bey'di.

Yapılan seçimde Hafız Hamdi Bey Ayvacık'ın 36 ikinci seçmeninden 11'inin Bayramiç'in 43 ikinci seçmeninden 2'sinin oyunu alabildi. Çanakkale merkez, Biga, Ezine ve Lâpseki'den kendisine hiç oy verilmedi ve aldığı toplam 13 oy ise Hafız Hamdi Bey'in tekrar milletvekili seçilmesine yeterli gelmedi.

Hafız Hamdi Bey, Milli Mücadele sona erdikten sonra Ayvacık'a geri döndü. Ancak bütün malı mülkü yağma edilmiş evi yıkılmış durumdaydı. Zararını belirleyip hükümete başvurduysa da sonuç alamadı.

Atatürk, 14 Nisan 1934 tarihinde Ayvacık'a geldiğinde Hafız Ahmet Hamdi (Dumrul) Bey'i buldurarak yanına çağırması ve bir istediği olup olmadığını sormuştu. Hafız Ahmet Hamdi Bey, maddi sıkıntı içinde olduğunu belirtince Atatürk de yanındakilere *"Hoca'nın bu sıkıntısını giderelim, kendisine geçimini sağlayacak bir çare bulalım"* talimatını vermişti. Bu talimat üzerine Hafız Hamdi Bey'e 1934 yılında Zonguldak Kömür İşletmeleri'nde bir iş verilmesini ve maaşa bağlanmasını sağladı. Atatürk'ün ölümünden sonra işe gitmediği için maaşı kesildi. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı sırasında Başvekil Refik Saydam'a başvurdu. Kendisine Zonguldak Kömür İşletmesi'nden bir tahsisat sağlandı. *"Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Devresinde âzalık etmiş olanlardan muavenet muhtaç bulunanlara para yardımı yapılması hakkında yüksek Genel Başkanlık Divanının tasdikine iktiran eden 77 sayılı ve 18.2.1941 tarihli kararname mucibince"* Hamdi Dumrul (A) serisine ayrıldı ve kendisine ayda doksan beş lira olmak suretiyle yardım edilmesi kararı alındı. Refik Saydam'ın 1942 yılında vefatından sonra Hamdi Dumrul'a verilen tahsisat kaldırıldı. Onun için bundan sonrası çok sıkıntılı geçti. Çünkü Hamdi Dumrul'un hiçbir geliri bulunmadığı gibi kendisi oldukça borçlanmış durumdaydı ve yaşı da bir hayli ileriye idi. Kızı Meliha Sarıkaya CHP Genel Sekreterliği'ne yapmış olduğu yardım talebinde durumu açıklamaktadır.

Buna göre; *"Gerek techiz tekfin cenaze masrafları için yapılan borç ve gerekse hayatında iken yaptığı borçların alacakları şimdi beni sıkıştırmaktadırlar. Ben fakir bir aileye mensup olduğumdan bu borcu ödeyecek mali vaziyette olmadığımndan çok mahcup bir vaziyette olduğum gibi rahmetli babamda borçlu yatmaktadır. Cenazesinde lüzumu olan masraf yekûnu 108 lira 85 kuruş ve hasta yattığı zamanda bakkala ve odun ve kömürcüye 87 lira 53 kuruş"* borcun bulunduğunu ifade ederek yardım istedi.

Bu yardım daha sonra devam etti. Ancak Hamdi Bey fakirlik içerisinde ve zor bir durumdayken 4 Kasım 1947'de vefat etti. Cenaze masrafları için yapılan harcamalar borç alınarak yapıldı. Hayatta iken yapmış olduğu borçlar da bulunmaktaydı ve bunlar kızı Meliha Sarıkaya'ya kaldı.

Mithat ATABAY

KAYNAKÇA

ATABAY, Mithat, **Atatürk ve Çanakkale**, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2014.

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA., 490.01.520.2088.1.

BCA., 490.01.520.2088.1.1.

BCA., 490.01.520.2088.1.10.

BCA., 490.01.520.2088.1.11.

BCA., 490.01.520.2088.1.13.

BCA., 490.01.520.2088.1.14.

BCA., 490.01.520.2088.1.16.

BCA., 490.01.520.2088.1.23.

BCA., 490.01.520.2088.1.30.

BCA., 490.01.520.2088.1.31.

ÇOKER, Fahri, Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I.Dönem, III. Cilt, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 3.cilt, 2.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

TBMM Zabıt Ceridesi, C.20, Devre: I, İçtima senesi: 3, 9.5.1338 Tarihli Kırkbirinci İçtimadan 22.6.1338 Tarihli Altmışinci İçtima Kadar, Ankara 1959.

TBMM Zabıt Ceridesi, C.22, Devre: I, İçtima senesi: 3, 27 Temmuz 1338 Tarihli Seksenbirinci İçtimadan 11 Eylül 1338 Tarihli Yüzüncü İçtima Kadar, Ankara 1959.

TBMM Zabıt Ceridesi, C.3, Devre: I, İçtima senesi: 1, 31 Temmuz 1336 Tarihli Kırkbirinci İçtimadan 6 Eylül 1336 Tarihli Altmışinci İçtima Kadar, 3.Baskı, Ankara 1981.

TBMM, **Hamdi Dumrul'un Tercüme-i Hal Varakası**, Sicil No: 49.

TBMM, **İlk Meclis Birinci Dönem TBMM Milletvekillerinin Gelecekte Beklentileri Anketi**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1985.

TBMM, **SM_49_1_1.Biga Mebusu Hafız Ahmet Hamdi Bey'in Seçim Mazbatası**.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hafiz-hamdi-bey-dumrul-1879-1947/?pdf=7111> adresinden erişilmiştir